

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Lukáš Fojtách

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2019

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

„Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání“

vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědom, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

.....

Lukáš Fojtách

V Lounech dne 10.03.2019

PODĚKOVÁNÍ

Tímto děkuji vážené paní Ing. Kateřině Tomšíkové za odborné vedení bakalářské práce a za její cenné rady při jejím zpracování. Dále bych rád poděkoval všem respondentům (lektorům projektu „Třetí věk“ a ředitelce Městské knihovny Louny) za projevenou ochotu během zpracování praktické části práce.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce s názvem „*Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání*“ bylo zmapovat, jak je realizováno vzdělávání seniorů v projektu „Třetí věk“. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou definovány pojmy jako je senior, důchodce, pojmy z oblasti vzdělávání, vzdělávání dospělých a vzdělávání seniorů. Tato část se věnuje také procesu stárnutí a specifikům jedinců ve vývojové fázi raného stáří.

V praktické části byla využita kvalitativní metoda individuálních rozhovorů se čtyřmi respondenty – třemi lektory projektu „Třetí věk“ při Městské knihovně Louny a ředitelskou této instituce. Projekt „Třetí věk“ je na regionální úrovni příkladem dobré praxe úspěšného řešení otázky vzdělávání seniorů. Odpovědi respondentů byly analyzovány a vzájemně komparovány a na základě toho byla navržena vlastní doporučení. Analýza rozhovorů přinesla zajímavý vhled do toho, jak při vzdělávání seniorů postupovat, čeho se vyvarovat, jaká jsou specifika práce lektora, který pracuje s cílovou skupinou seniorů, jaké metody a formy vzdělávání jsou využívány a jak probíhá evaluace.

Klíčová slova

nezisková organizace, vzdělávací aktivity, senior

Abstract

The aim of this bachelor thesis called *"Activities of the non-profit organisations focused on education"* is to describe, how is the education of seniors in the project "Third age" realized. The thesis is divided into two main parts, theoretical and practical. The theoretical part explained terms like senior, pensioner, definition in the area of education, adult education and senior education. And it deals with the aging process and specifics of individuals in the development stage of early old age.

In the practical part I used the qualitative method of deep interviews with four respondents – three lecturers from the project "Third age" realized in the City Library in Louny and with the director of this institution. At the regional level is the project "Third age" a successful example of good practice addressing seniors' education. Their answers were analysed and compared and then original recommendations were proposed. The analyses of these interviews gave very interesting perspective, how to provide the education of seniors, what should not be done and what are the specifics of the lecturer, who works with the target group of seniors, what methods and forms are appropriate to be used and how to make the evaluation.

Keywords

non-profit organizations, educational activities, senior

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Cíle a metodika.....	10
2 Vymezení základních pojmů	11
2.1 Stáří	11
2.2 Stárnutí	12
2.3 Senior.....	13
2.4 Důchod a důchodce	13
2.5 Geriatrie a gerontologie.....	14
2.6 Výchova a vzdělávání	14
2.7 Vzdělávání dospělých.....	16
2.8 Vzdělávání seniorů (geragogika / gerontagogika).....	17
3 Vzdělavatel	20
3.1 Lektor dalšího vzdělávání	20
3.1.1 <i>Lektor dalšího vzdělávání dle NSK</i>	20
3.1.2 <i>Lektor dalšího vzdělávání dle NSP</i>	21
3.1.3 <i>Lektor dalšího vzdělávání dle EQF</i>	22
3.2 Vzdělavatel dospělých (andragog)	22
3.3 Vzdělavatel seniorů (geragog / gerontagog)	23
PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 Charakteristika regionu a vzdělávací instituce.....	26
4.1 Analýza webových stránek.....	27
4.1.1 <i>Městská knihovna Louny</i>	27

4.1.2 Knihovny v regionu.....	31
4.2 Individuální rozhovory	32
4.2.1 Realizace individuálních rozhovorů	32
4.2.2 Analýza a interpretace dat	34
4.2.3 Zhodnocení výsledků individuálních rozhovorů	46
4.3 Vlastní doporučení.....	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	52
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	58

ÚVOD

Celoživotní učení a vzdělávání by mělo být v dnešní době nedílnou součástí života nás všech. Vzdělávání nekončí absolvováním školy, která by měla připravit na vstup na trh práce, ale stejně jako v produktivním věku, tak i v postproduktivním věku je třeba zaměřit se na to, co může další vzdělávání a učení jedinci (ale i společnosti) přinést. Jak pravil tibetský duchovní vůdce Dalajláma: „*Prvním krokem na cestě ke štěstí je učení se.*“ Univerzity třetího věku (dále jen „U3V“) a Akademie třetího věku (dále jen „A3V“) jsou asi nejznámějšími v oblasti *geragogiky*, a právě zaměření se na vzdělávání v knihovně, konkrétně Městské knihovně Louny, bylo i součástí praktické části bakalářské práce.

V teoretické části bakalářské práce se nachází dvě velké kapitoly. První kapitola byla věnována základním pojmům s tématem souvisejícím (definování pojmů stáří, stárnutí, senior a důchod a důchodce). Pozornost byla zaměřena také na obor geriatric a gerontologie a nastíněn byl pohled na výchovu a vzdělávání, vzdělávání dospělých a vzdělávání seniorů. Druhá kapitola bakalářské práce pojednává o osobnosti vzdělavatele, jehož cílovou skupinou je dospělá populace. Pomocí Národní soustavy povolání, Národní soustavy kvalifikací a Evropského kvalifikačního rámce byly zmíněny nejzásadnější kompetence na pozici *Lektora dalšího vzdělávání*. V případě vzdělavatele dospělých jsou předkládány požadavky kladené na výkon této profese a míněny jsou funkce vzdělavatele dospělých ve výukovém procesu. Poslední část této kapitoly uzavírá pojednání o tzv. kompetenčním modelu lektora ve vzdělávání seniorů v podkapitole o geragogovi.

Praktická část práce je z velké části věnována analýze a komparaci dat získaných z individuálních rozhovorů s lektory a ředitelkou v projektu „Třetí věk“ při MKL, kde jsem dva týdny působil v rámci své odborné praxe při IVP ČZU v Praze. Nejprve kapitola seznámí s charakteristikou regionu, obce a charakteristikou vzdělávací instituce. Poté se zaměří na vybrané knihovny v regionu (Most, Žatec a Podbořany). V závěru je zhodnocení výsledků individuálních rozhovorů a doporučení, která ze shrnutí vyplývají. V přílohách jsou přiloženy přepisy rozhovorů se všemi respondenty z projektu „Třetí věk“ při MKL a otázky, které byly z části odlišné v případě rozhovorů s lektory a rozhovoru s ředitelkou knihovny.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíle a metodika

Hlavním cílem práce bylo na základě analýzy nabídky stávajících vzdělávacích aktivit vybrané neziskové organizace navrhnout opatření, která by mohla vést k větší spokojenosti a motivaci vzdělávaného segmentu – seniorů. V teoretické části bylo cílem shromáždit a vysvětlit pojmy s tématem související.

Hlavní metodou použitou v praktické části práce byla metoda analýzy dostupných informací z webových stránek vybrané organizace a individuální rozhovory s odborníky, zajišťujícími vzdělávací aktivity v této organizaci (lektory) a ředitelkou vybrané instituce. Na základě syntézy a komparace poznatků byly předloženy vlastní návrhy. V teoretické části byla použita metoda analýzy dat z tištěných monografií renomovaných autorů a adekvátních elektronických zdrojů.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Stáří

Stáří (*seniority / old age*) je dle Matouška (2008, s. 214) věkové období, které začíná v současné západní kultuře v 60–65 letech, kdy lidé odcházejí do důchodu. Někteří z nich mohou mít větší spotřebu zdravotní péče nebo postupně ztrácejí soběstačnost. Není možné generalizovat, že by každý starý člověk byl bezmocný, nemocný, depresivní, trpící poruchami paměti a pohybového ústrojí. Kompetence každého člověka je třeba posuzovat individuálně a je důležitější než fyzický věk člověka. Počet starých lidí v populaci vyspělých lidí stoupá. Podle Kohoutka je stáří vývojové stadium života člověka začínající od 75 let výše (Slovník cizích slov, online, 2019).

Pod pojmem **sénium** je označován Hartlem a Hartlovou (2004, s. 530) stařecký věk, stáří a dělí se na: a) **počínající stáří** (60-74 let), b) **vlastní stáří** (75-89 let) a c) **dlohověkost** (90 a více let). Termín „*senium*“ používá také Říčan (2006, in Janiš a Skopalová, 2016, s. 32), který tvrdí, že je to pojem, jenž má „nejmenší pejorativní konotaci k dané cílové skupině na rozdíl od pojmu geront.“ Různé pohledy na stáří a stárnutí viz Příloha 1.

Problematika stáří se v současné západní společnosti stává stále závažnějším celospolečenským problémem, a to z hlediska demografického vývoje, kdy dochází postupně ke stárnutí populace (tj. k nárůstu procentuálního zastoupení seniorů v populaci) vlivem prodloužení délky života při současném poklesu natality (počtu narozených dětí) (Langmeier, Krejčířová, 2013, s. 210).

Pokud má jedinec partnera / manžela, spokojenost ve vztahu většinou ve stáří narůstá. Takový partner může uspokojovat mnoho psychických potřeb druhého člověka. Pokud partner onemocní nebo zemře, je to jedno z nejzávažnějších zátěží v tomto vývojovém stadiu. Postoje k nalezení si nového partnera mohou být odmítavé. Vztahy seniorů se svými dětmi, které jsou v období dospělosti, a se svými vnoučaty jsou zpravidla vyrovnané a stabilizované. Většinou se zlepšují také vztahy k vlastním sourozencům (Vágnerová, 2007, s. 397).

Dle Hartla a Hartlové (2004, s. 668) je „Třetí věk“ (*third age*) aktivní nezávislé stáří vyplněné činností, zájmem o okolí, citovými vazbami. Mühlbacher (2009) definuje

“čtvrtý věk“ jako období, kdy je jedinec odkázán na druhé, tj. zajišťování základních potřeb.

2.2 Stárnutí

Stárnutí je možné sociologicky definovat jako „kombinaci biologických, psychologických a sociálních procesů, které na lidi s přibývajícím věkem působí“ (Abeles a Riley, 1987, Atchley, 2000, in Giddens, 2013, s. 284).

Stárnutí je dle Stuart-Hamiltona (1999, s. 284, in Janiš a Skopalová, 2016, s. 36) „proces projevující se v průběhu času změnami. Obvykle jsou do něj zahrnovány pouze změny (chápané často jako negativní), ke kterým dochází po adolescenci. V anglické terminologii se objevují speciální pojmy pro biologické stárnutí – *senescing*, psychologické stárnutí – *geronting* a sociální stárnutí – *eldering*.“

V České republice existuje od roku 2015 samostatné Oddělení politiky stárnutí na základě usnesení vlády č. 218 ze dne 30. března 2015. MPSV ČR byla uložena povinnost vytvořit pět systematizovaných míst, aby byla zajištěna agenda pro oblast přípravy na stárnutí. MPSV je tedy v roli koordinátora politiky přípravy na stárnutí v ČR. Hlavní činnosti v této oblasti jsou vypsány níže:

- strategický dokument politiky stárnutí v podobě „*Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí 2013–2017*“,
- národní dotace, které podporují politiku stárnutí v rámci krajů (dotace pro proseniorské a seniorské organizace),
- pravidelná zasedání Rady vlády pro seniory a stárnutí populace,
- projekt z ESF: „*Politika stárnutí na krajích*“,
- osvěta: odborná mezinárodní konference k *Mezinárodnímu dni seniorů* (1. 10., každý rok se opakuje), odborné kulaté stoly „*Národní konvent ke stárnutí populace*“ a tzv. „*Dny seniorů 2017*“ (osm akcí na podporu informovanosti a osvěty široké veřejnosti),
- Cena Rady vlády pro seniory a stárnutí populace, která je udělována významným osobnostem,
- mezinárodní spolupráce v oblasti přípravy na stárnutí (MPSV, *Příprava na stárnutí v ČR*, 2019).

2.3 Senior

Vyomezit správně stáří se může jevit jako problematické. Šipr (1997, s. 10) zmiňuje, že „člověk nikdy neztrácí smysl své existence, nikdy není přestárlý.“ Ani označení „dříve narozený“ není příliš vhodné, jelikož dle téhož autora může navodit představu, že se jedinec narodil předčasně, tzn. byl nedonošený (Šipr, 1997). Ve vzdělávací praxi se začalo používat označení „senior“ zejména proto, že je významově neutrální (Petřková a Čornaničová, 2004, s. 27). Dle Slovníku cizích slov (1993, s. 212) je seniorem „příslušník starší věkové kategorie, ale také starší ze dvou lidí stejného jména nebo člen sboru požívající zvláštní úcty.“

Hartl a Hartlová (2004, s. 530) pod pojmem senior rozumí ve shodě s autory Slovníku cizích slov, že je to „starší ze dvou osob stejného pohlaví (např. otec), nebo také označení pro starší členy učitelského sboru, horní komory parlamentu i různých jiných spolků a organizací nebo také označení občanů starších 60 let.“ V anglicky psané literatuře se dle Janiše a Skopalové (2016, s. 33) termín senior objevuje méně často. Zde je využíváno spíše spojení *senior citizen*, *older people* nebo *elderly*.

K 30. září 2018 měla Česká republika 10 637 794 obyvatel. (ČSÚ, Obyvatelstvo, 2018) „Demografický vývoj následujících desetiletí bude ve znamení stárnutí populace. Počet obyvatel ve věku 65 a více let, který na počátku roku 2018 poprvé přesáhl hranici dvou milionů, by se měl nadále každoročně zvyšovat a kulminovat až na konci padesátých let na úrovni 3,2 milionu. Zastoupení seniorů v populaci by mělo vzrůst ze současných 19 % až k 30 %“ (ČSÚ, Věková skladba obyvatel Česka se výrazně promění, 2018).

2.4 Důchod a důchodce

Ve společnosti pojem senior bývá ztotožňován s rolí **důchodce**. Je však nanejvýš žádoucí, aby byla tato nepřesnost do budoucích let oslabována, a to spolu s tím, jak bude přibývat procentuální zastoupení ekonomicky aktivních jedinců v důchodovém věku (Šerák a Dvořáková, 2009, s. 29).

V oblasti socializace a pod vlivem změny způsobu života dochází k proměně sociálních dovedností. Způsob komunikace i morální uvažování se mění, redukují se sociální role. Jedinci odcházejí do důchodu a s tím je spojené také období největších sociálně podmíněných změn. Osoby v důchodovém věku jsou tak odsunuti na okraj

společnosti. Pro každého jedince může mít odchod do důchodu různý význam. Může např. ovlivnit strukturu potřeb, životní styl, ale také některé ze složek osobnosti. Přizpůsobení se životu důchodce trvá nějaký čas a probíhá v několika fázích (Vágnerová, 2007, s. 367). Fáze přípravy a adaptace na důchod a další souvislosti s důchodem související se nacházejí v Příloze 2.

2.5 Geriatrie a gerontologie

Gerontologie je oproti tomu nauka, která se zabývá stárnutím a stářím lidí. Zabývá se také souhrnem poznatků o stárnutí a stáří z pohledu biologického, demografického, psychosociálního a z mnoha dalších aspektů. Předmětem zájmu je stárnoucí a starý člověk ve zdraví, a především v nemoci. Na konci 20. století se gerontologie profiluje také jako interdisciplinární obor v pregraduálním i postgraduálním studiu lékařů. Můžeme ji členit na experimentální, sociální a klinickou (geriatrie) (Průcha a Veteška, 2014, s. 118).

Geriatrií (klinickou gerontologií) je myšlen samostatný lékařský obor interdisciplinárního charakteru, který poskytuje specializovanou zdravotní péči nemocným lidem vyššího věku. Cílem tohoto oboru je optimalizace zdravotního a funkčního stavu seniorů, snižování chronické disability, vyšší nemocnosti v pokročilém stáří, zlepšování prognózy akutních dekompenzací zdravotního stavu, odvracení ztráty soběstačnosti a vytváření podmínek pro zachování účinnosti a účelnosti kauzálních léčebných metod do nejvyššího věku (Průcha a Veteška, 2014, s. 117).

2.6 Výchova a vzdělávání

Vzdělávání je možné označit termínem *edukace*, tj. proces řízeného učení a vyučování, k němuž dochází typicky v edukačním prostředí školy nebo v jiném edukačním prostředí (např. v rámci podnikového vzdělávání, zájmového vzdělávání dospělých aj. Je to ale také jednou z nebytných podmínek přežití a vývoje společnosti (Průcha, Veteška, 2014, s. 301).

Vzdělávání (*education*) je dle Hartla a Hartlové (2004, s. 687) „učením zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů.“ V současné době se mluví o celoživotním vzdělávání (*life-long learning*), které není omezeno na určitou etapu života člověka. Oproti tomu všeživotním

vzděláváním (*life-wide learning*) je myšleno formální, neformální vzdělávání nebo informální učení, které se uskutečňuje v celé řadě životních činností (osobních, společenských nebo profesních) a v jakékoli fázi. (EQUAVET, Definice: Life-wide learning, 2019).

Výchova je jeden ze základních fenoménů, které ovlivňují život jedince jde o „proces záměrného a cílevědomého působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho myšlení, způsobech chování, hodnotách, názorech a postojích.“ Výchova v širším psychosociálním pojetí je chápána také jako nezáměrné působení jedněch osob na jiné, činitelů lokálního prostředí, sociální skupiny, pracoviště, médií a celého společenského prostředí na jedince. Sem řadíme i bezděčné učení (životní prožitky a zkušenosti) (Průcha, Veteška, 2014, s. 289). Výchova (*education, nurture, upbringing*) je dle Hartla a Hartlové (2004, s. 680) „záměrné, více či méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření jeho postojů, způsobů chování, v souladu s cíli dané skupiny, kultury...“

Vývojovou linii utváření a rozvoje osobnosti zdůrazňuje tzv. **antropogenetický trojúhelník**, který v sobě zahrnuje enkulturaci, socializaci a personalizaci (Průcha, Veteška, 2014, s. 42). *Enkulturačí* je myšlen „vývojový proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje prvky kultury, která ho obklopuje a probíhá od narození dítěte prostřednictvím styku a komunikace s obklopujícími jej lidmi, kdy si dítě osvojuje jazyk a komunikační dovednosti a postupně také vzorce chování, mravní normy, společenské zvyklosti, tradice a jiné součásti příslušné kultury (etnické a národní). Jde o opakující se mezigenerační transfer kultury“ (Průcha, Veteška, 2014, s. 101). *Socializace* je celoživotním procesem, kdy se jedinec začleňuje do společnosti a učí se v ní žít. Základem je osvojování vzorců a zvyklostí chování, řeči a komunikace, poznatků o jiných lidech a o světě, hodnotových orientacích, postojů, norem, rituálů i stereotypů a předsudků (Průcha, Veteška, 2014, s. 249-250). *Personalizace* oproti tomu představuje „vývojový proces, kdy se v jeho průběhu jedinec zžívá se socioekonomickou strukturou společnosti.“ Někdy je označován jako *profesionalizace*, protože je spjatý s profesí jedince a souvisí s jeho schopností přizpůsobit se pracovnímu prostředí (Průcha, Veteška, 2014, s. 214).

2.7 Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých (*adult education*) je dle Průchy, Walterové a Mareše (2003, s. 300) termín pokrývající širokou oblast edukačních procesů (učení dospělých osob a na ně zaměřené vyučování) a institucí, programů, způsobů řízení a podpůrných aktivit, které tvoří systém zabezpečující jiné než formální vzdělávání. Obvyklým českým ekvivalentem je výchova a vzdělávání dospělých. Je to také princip vzdělávací politiky všech zemí vzhledem k jeho závažnosti pro pracovní trh, kulturní a vědecký rozvoj. Tento princip existuje v rámci teorií o celoživotním vzdělávání/učení, učící se společnosti a v České republice je vzdělávání dospělých rozvíjeno v rámci andragogiky.

Termín „andragogika“ vznikl spojením slov: *anér* (muž, genitiv *andros*) a *agéin* (vedení) (Šerák a Dvořáková, 2009, s. 7). Dle Smékalové (2018) je andragogika na rozdíl od vzdělávání dospělých zastřešující označení a vzdělávání dospělých zúžené označení vzhledem ke svému předmětu. Vzdělávání dospělých je nejběžnějším pojmem.

Andragogikou je myšlena jednak teorie vzdělávání dospělých, které se vyvíjí jako samostatný vědní obor vedle klasické (školské pedagogiky) nebo jako studijní obor připravující specialisty pro práci v oblasti vzdělávání dospělých, personalistiky řízení lidských zdrojů aj. (Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 17).

Průcha a Veteška (2014, s. 39) andragogiku vnímají jako vědeckou disciplínu, která se zabývá veškerými procesy a souvislostmi učení a vzdělávání dospělých, jejíž objektem je dospělý jedinec (zralý biologicky, psychicky, sociálně a ekonomicky) a jejímž předmětem je celková edukační realita dospělých, zejména proces organizovaného (intencionálního) učení a sociálně-ekonomické souvislosti tohoto učení, sebeřízené (zkušenostní) učení a kooperativní učení, které vytváří podmínky pro vznik znalostí a učící se společnosti. Slovník cizích slov (SCZ.ABZ.CZ, online, 2018) popisuje andragogiku jako „pedagogickou disciplínu, zabývající se výchovou a vzděláváním dospělých.“

Palán (2018) vzděláváním dospělých myslí mj. vzdělávací systém institucionálně organizovaných i individuálních (sebevzdělávacích) vzdělávacích aktivit, jež nahrazují, doplňují, rozšiřují, inovují, mění nebo jinak obohacují počáteční vzdělání

dospělých osob. Tyto osoby záměrně a intencionálně rozvíjejí své znalosti a dovednosti, hodnotové postoje, zájmy a jiné osobní a sociální kvality potřebné pro plnohodnotnou práci a plnění životních a společenských rolí.

2.8 Vzdělávání seniorů (geragogika / gerontagogika)

Gerontagogika je dle Slovníku cizích slov (SCZ.ABZ.CZ, online, 2018) popisována jako „nauka o vzdělávání starších (starých) lidí.“ Veteška (2016, s. 53) o gerontagogice hovoří jako o aplikované andragogické disciplíně, vzdělávání seniorů či o edukaci seniorů. Jejím hlavním zaměřením je výchovná, vzdělávací (edukační) a poradenská činnost s dospělými a seniory. Její podstatu tvoří jak výchova a vzdělávání ke stáří (příprava na stáří a stárnutí), tak i intencionální učení se ve stáří s důrazem na funkcionální působení prostřednictvím aktivizace, animace a edukace.

V rámci praxe této aplikované andragogické disciplíny jsou využívány **specifické programy celoživotního vzdělávání**, realizované např. na univerzitách třetího věku, akademiích třetího věku, v klubech seniorů, rezidenčních zařízeních pro seniory apod. (Průcha a Veteška, 2014, s. 118).

Dle Palána (Andromedia, 2018) tzv. **Akademie třetího věku** pořádají různé činnosti kulturně-osvětového charakteru. Jde většinou o jednorázové nebo krátkodobé akce na aktuální témata nebo akce dle spontánních zájmů. A tzv. *Kluby třetího věku* jsou dle téhož autora dobrovolnými seskupeními starších občanů, kteří mají za cíl společně trávit volný čas a mohou mít různé odborné zaměření. Mezi časté aktivity klubu patří i jednorázové vzdělávací akce dle aktuálně převažujícího zájmu.

Edukační aktivity v této oblasti můžeme podle Čornaničové (1998) rozdělit na **tři klíčové články**:

- preseniorská edukace,
- vlastní seniorská edukace,
- proseniorská edukace.

Dle Šeráka (2009) **preseniorská edukace** představuje v podstatě přípravu na stáří a cílem **proseniorské edukace** je vytváření pozitivního obrazu o seniorech a překonávání negativních stereotypů.

Dle Határa (2014, in Veteška, 2016 s. 159) může edukace seniorů efektivně sloužit jako:

- prevence sociální segregace seniorů,
- prevence psychosomatických obtíží,
- nástroj osobnostního rozvoje seniorů,
- nástroj eliminace proces stárnutí, tj. optimalizace sociálních pozic a rolí, včetně socioprofesionálních (resocializace),
- nástroj řešení reálných nebo potenciálních problémů seniorů,
- nástroj formování nových vzorců chování u seniorů v rámci intragenerační a intergenerační komunikace,
- nástroj zvyšování kvality života seniorů.

Livečka (1982, in Veteška, 2016, s. 160) charakterizoval **funkce vzdělávání v postproduktivním věku:**

1. **preventivní** – různá opatření, která pozitivně ovlivňují průběh stárnutí a stáří,
2. **anticipační** – přispívá k pozitivní připravenosti na změny životního stylu (po odchodu do důchodu),
3. **rehabilitační** – je spojena se znovuobnovováním a udržováním fyzických a duševních sil,
4. **posilovací** – rozvíjí zájmy, potřeby a schopnosti lidí v postproduktivním věku, podporuje aktivitu a kultivovanost.

Průběžné vzdělávání a aktivizace usnadňují seniorům zvládnání běžných úkolů. Díky vzdělávání se seniorům vylepšuje orientace v permanentně se měnících životních podmínkách a ve schopnosti samostatně se rozhodovat. Prostřednictvím edukačního procesu mohou senioři vstřebávat nové informace, zajišťující jim větší psychickou vyrovnanost. Jejich přispívá k pocitu uspokojení a důstojnosti a k začlenění se do společnosti. Zároveň také přispívá k jejich lepšímu fyzickému a duševnímu zdraví.

Pokud se hovoří o podmínkách vzdělávání seniorů, je třeba si je rozdělit na vnitřní a vnější podmínky (Obst, 2002, in Špatenková a Smékalová, 2015, s. 75). Mezi **vnitřní podmínky** lze řadit: *fyzický stav účastníků* (zdravotní problémy, věk, biologické potřeby) a *psychický stav* (vlastnosti osobnosti, únava, úroveň poznávacích procesů, kolísání pozornosti, motivace, emocionální bariéry aj.). Mezi **vnější podmínky** patří:

- 1) **hygienické prostředí** (požadavky na nábytek, bezbariérovost, přístup k toaletám, osvětlení, větrání, teplota, nepřítomnost rušivých vlivů),
- 2) **relaxační prostředí** (vhodné pro seniory místa se sedačkami, automaty na kávu nebo vodu aj.),
- 3) **emocionální atmosféra** (možnost navázat pozitivní sociální kontakty mezi sebou i s lektory),
- 4) **estetický dojem prostředí** (příjemné barvy, architektura, vybavení) aj.

3 Vzdělavatel

3.1 Lektor dalšího vzdělávání

3.1.1 Lektor dalšího vzdělávání dle NSK

Dle Národní soustavy kvalifikací (dále jen „NSK“) jde o povolání ze skupiny oborů *Pedagogika, učitelství a sociální péče*, jehož autorizujícím orgánem je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Typ kvalifikace je profesní a kvalifikační úroveň je sedm. Platnost profesní kvalifikace je od února 2013 neomezeně. Mezi odborné způsobilosti lektora dalšího vzdělávání dle NSK patří:

1. Sestavení obsahu a struktury vzdělávacího programu na základě stanovených vzdělávacích cílů, vč. z nich vyplývajících kompetencí.
2. Rozpracování obsahu kurzu do minutového scénáře vč. volby didaktických pomůcek a metod výuky.
3. Zjišťování úrovně vstupních kompetencí a vzdělávacích potřeb účastníků vzdělávacího programu.
4. Prezentace vzdělávacího obsahu s využitím interaktivního přístupu, řešení problémů a rozborů příkladů z praxe s využitím didaktických pomůcek.
5. Příprava, řízení a vyhodnocení modelových situací a metod práce se skupinou.
6. Zadávání samostatných a skupinových prací účastníkům vzdělávacího programu.
7. Hodnocení účinnosti vzdělávání a dosažení nastavených vzdělávacích cílů a požadovaných kompetencí (MŠMT, NSK, 2018).

U prvních dvou odborných způsobilostí probíhá písemné ověření s ústní obhajobou, u 3. a 4. odborné způsobilosti je způsobem ověření praktické předvedení a u následujících (5.- 7. odborné způsobilosti) se jedná o kombinaci ústního ověření, praktického předvedení, praktického předvedení–vyřešení modelové situace navozené autorizovanou osobou (dále jen „AO“).

Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR (dále jen "AIVD“) mimo jiné vypisuje kurz „Certifikovaný lektor“ (Šerák a Dvořáková, 2009, s. 61). V roce 2019 je (pro Lektora dalšího vzdělávání) necelých 80 autorizovaných osob z celé České republiky. (MŠMT, NSK, 2019) Vedle „Lektora dalšího vzdělávání“ existuje ještě „Manažer

dalšího vzdělávání“, pro nějž jsou pouze dvě autorizované osoby. Požadovány jsou však poněkud odlišné kompetence. (MŠMT, NSK, 2019) Tato pozice však v Národní soustavě povolání (dále jen „NSP“) neexistuje.

3.1.2 Lektor dalšího vzdělávání dle NSP

Dle NSP jde v případě Lektora dalšího vzdělávání o odborný směr: *Věda, vzdělávání, sport* a o odborný podsměr: *Další vzdělávání*. Kvalifikační úroveň je stanovena na magisterském studijním programu (NSP 7) a platové rozmezí je 22 000–44 000 Kč. Tarifní stupeň práce lektora dalšího vzdělávání ze soukromého sektoru se pohybuje od 10-12 (na 12stupňové škále), z nichž nejvyšší tarifní stupeň je při řízení modelových situacích a přípravě scénářů výuky a modelových situacích. Platová třída u prací z veřejného sektoru se u lektora dalšího vzdělávání pohybuje od 7-12 (16stupňová platová třída). Nejvyšší platová třída je v případě tvorby koncepce výuky a výcviku zaměřené na získávání odborné způsobilosti pro zastávání vysoce specializovaných činností nebo kvalifikačních a rekvalifikačních kurzů. Příklady prací a jejich stupeň hodnocení vycházejí převážně z nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. (MPSV, NSP, 2018). Pracovní činnosti lektora dalšího vzdělávání a jeho odborné dovednosti viz Příloha 3.

Nejvhodnějším školním vzděláváním je dle NSP magisterský studijní program v oboru pedagogika, vhodným je ale také jakýkoliv magisterský studijní program. Mezi nutné odborné znalosti lektora dalšího vzdělávání patří dle NSP a Centrální databáze kompetencí:

- andragogika,
- didaktika a didaktická technika,
- psychologie pro vzdělávání dospělých,
- hodnocení, testování a měření ve vzdělávání,
- metody a postupy lektorství v odborných kurzech,
- výuka odborných disciplín (MPSV, NSP, 2018).

V rámci obecných dovedností je kladen velký důraz zejména na počítačovou způsobilost a jazykovou způsobilost v češtině. Z měkkých kompetencí převážně na efektivní komunikaci, flexibilitu, uspokojování zákaznických potřeb, samostatnost, celoživotní učení, aktivní přístup a jiné.

3.1.3 Lektor dalšího vzdělávání dle EQF

Dle Evropského rámce kvalifikací, který spadá pod Národní ústav pro vzdělávání (dále jen „NÚV“) při MŠMT je úroveň EQF (*European Qualification Framework*) u lektora dalšího vzdělávání 7 (tj. dosažené vysokoškolské vzdělání magisterského typu), viz Tabulka 1.

Tabulka 1: Evropský rámec kvalifikací

ÚROVEŇ EQF	DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	DOSAŽENÁ KVALIFIKACE V NSK (příklady)
8	vysokoškolské – doktorský studijní program	-
7	vysokoškolské – magisterský studijní program	Lektor dalšího vzdělávání, Manažer kvality
6	vysokoškolské – bakalářský studijní program, vyšší odborné vzdělání (vč. konzervatoří)	Manažer projektu, Technik kvality
5	-	Personalista, Průvodce cestovního ruchu
4	střední vzdělání s maturitní zkouškou (všeobecné, s odborným výcvikem, odborné)	Horský průvodce, Chirurgický nástrojář
3	střední vzdělání s výučním listem (délka studia 3 roky)	Ovocnář, Montér výtahů
2	základní vzdělání, střední vzdělání bez výučního listu, střední vzdělání s výučním listem (délka studia 2 roky)	Asfaltér, Dlaždič
1	základy vzdělání (základní škola speciální)	-

Zdroj: Národní ústav pro vzdělávání, EQF, 2018

3.2 Vzdělavatel dospělých (andragog)

Podle Šeráka a Dvořákové (2009, s. 65) je pracovníkem ve vzdělávání dospělých „každý jedinec, který na plný nebo částečný úvazek vykonává v určité instituci jakékoliv činnosti, související s organizací a realizací edukačních aktivit.“ Jsou to koncepční, řídicí, výzkumní, výukoví, organizační, správní, administrativní, provozní, pomocní a jiní pracovníci. Tito pracovníci vykonávají činnosti, jež přímo nebo nepřímo ve vzdělávání dospělých ovlivňují vzdělávací výsledky.

Mezi takové pracovníky patří: andragog, lektor, instruktor, trenér, kouč, konzultant, mentor, tutor, moderátor a facilitátor. Mezi funkce vzdělavatele dospělých ve výukovém procesu patří: plánovací, motivační, komunikační, řídicí, organizační, kontrolní a vyhodnocovací. Na tuto pozici jsou kladeny profesní požadavky, mezi je možné zařadit: **oborovou odbornost** (vědomosti, dovednosti a vlastní zkušenosti z oboru i mezi obory), **andragogické** (pedagogické, didaktické kompetence), **osobnostní vlastnosti** (např. smysl pro odpovědnost, tvořivost, flexibilita, kritické myšlení, smysl pro spravedlnost a vyrovnanost, tolerance, optimismus, pozitivní myšlení vzhledem k sobě i účastníkům, takt, klid aj.), **rétorické a komunikační**

dovednosti. Je zapotřebí, aby byl lektor také po **tělesné stránce fit** (zdraví, vzhled) (Šerák a Dvořáková, 2009, s. 66-67).

Bednář (1998) zmiňuje tzv. *Desatero lektora* a také *Etický kodex lektora*, který se týká **čtyř skupin vztahů:**

- 1) lektor a vyšší společenský zájem,
- 2) lektor a instituce vzdělávání dospělých,
- 3) vzájemný vztah lektorů,
- 4) lektor a zákazník.

Pojmem **andragog** míní Veteška a Průcha (2014, s. 32) odborníka, který působí v oblasti edukace dospělých, tj. uskutečňuje vzdělávací a výchovné procesy jak ve školním, tak mimoškolním prostředí. Z pohledu integrální andragogiky zahrnuje „celou škálu praktických činností a aktivit přesahujících tradiční androdidaktický proces.“

3.3 Vzdělavatel seniorů (geragog / gerontagog)

Gerontagog (geragog) je pracovník v oblasti vzdělávání starých (starších) lidí (Andragogický slovník, Andromedia, 2019). Dvořáková (in Špatenková a Smékalová, 2015, s. 183) se zmiňuje, že lektor, jenž pracuje se seniory, by měl vystupovat spíše v roli **facilitátora** (usnadňuje učení, je zaměřen na potřeby, zájmy a osobnost účastníků a na podporu jejich sebe-řízeného učení, tj. kouč, poradce, mentor, moderátor, mediátor) a také v roli **animátora** (rozvoj kritického myšlení účastníků). Dle Špatenkové a Smékalové (2015, s. 183) by měl geragog „pomoci účastníkům vzdělávání uvědomit si a podrobit kritice to, co berou jako samozřejmé, pomoci jim aktivně a samostatně uvažovat, nikoliv jen pasivně vstřebávat přicházející informace.“ Jak andragog, tak geragog by měli disponovat řadou kompetencí. Tzv. kompetenční model lektora ve vzdělávání seniorů uvádí Tabulka 2.

Tabulka 2: Kompetenční model lektora ve vzdělávání seniorů

Kompetence	Dílčí kompetence	Kompetenční kotvy
Osobnostní	etická	<i>obsahuje humanizační aspekty a zdvořilost, být schopen vyjádřit respekt, úctu, toleranci, objektivitu, mít trpělivost a odpovědnost</i>
	intersubjektivní	<i>sdílení, vyjádřit porozumění a empatii, ochota pomáhat</i>
	empirická	<i>prezentuje široký zkušenostní základ, má rozhled, je schopen akceptovat</i>
	seberefektivní	<i>umožňuje posoudit své chování a vyvodit z něj patřičné závěry, mít ochotu k celoživotnímu učení, být schopen reflektovat, intrapsychické procesy a aplikovat pravidla psychohygieny</i>
Odborná	oborová	<i>mít a garantovat odborné vědomosti, dovednosti a zkušenosti z oboru, sledovat jeho aktuální vývoj</i>
	mezioborová	<i>mít znalost oborového přesahu do příbuzných disciplín</i>
Andragogicko-geragogická	andragogická	<i>představuje penzum vědomostí a dovedností z teorie a metodologie andragogiky</i>
	geragogická	<i>zahrnuje specifické znalosti a dovednosti z geragogiky, být schopen aplikovat metodiku práce na seniory</i>
Lektorská	didaktická	<i>dovednost aplikovat adekvátní metody a formy, dodržovat didaktické zásady, mít ICT gramotnost, pracovat systematicky a tvořivě</i>
	psychodidaktická	<i>užívat rozmanité zpětné vazby, dokázat naslouchat a citlivě vnímat projevy účastníků, využívat humor, prokládat učivo zajímavostmi a zkušenostmi ze života</i>
	psychosociální	<i>umožňuje vytvářet pozitivní psychosociální klima, podporovat důvěru ve schopnost a zkušenost druhých, užívat sociotechniky, vytvářet prostor pro facilitaci a poradenství</i>
	interpersonální	<i>být schopen vnímat skupinovou dynamiku, dovednost diagnostikovat, podporovat komunikaci, interaktivitu a kooperaci</i>
	rétorická	<i>vyjadřuje dovednost efektivně používat verbální, neverbální a paralingvistické formy komunikace, dovednost autenticky komunikovat a schopnost zaujmout</i>
	manažerská	<i>být schopen projektovat, organizovat, řídit a evaluovat vzdělávací akce a programy</i>

Zdroj: vlastní zpracování dle Špatenková a Smékalová (2015, s. 188)

Geragog jakožto lektor, který pracuje se seniory, je postaven před nelehký úkol. Je třeba neustále reflektovat didaktický proces, brát v úvahu specifika vzdělávání této cílové skupiny, neboť jako každá skupina má své potřeby, přání, možnosti a hranice. V oblasti seniorského vzdělávání příprava vzdělavatelů výrazně absentuje. Pokud jde o vzdělávání v institucích v ČR (pregraduální vzdělávání, studijní programy v celoživotním vzdělávání na VŠ, další vzdělávání) existuje jen několik málo vzdělávacích akcí (Špatenková a Smékalová, 2015, s. 183).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Charakteristika regionu a vzdělávací instituce

Město Louny je královským městem a nachází se v Ústeckém kraji. Jde o územní samosprávnou jednotku v souladu s § 1 zákona číslo 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění a dle § 2 tohoto zákona vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Posláním města je zajistit veřejnou správu na svém území a výkon státní správy v územním obvodu obce s rozšířenou působností (ORP) Louny za podmínek stanovených zákonem (Webové stránky MÚ Louny, 2019). Další informace o historii města Loun se nacházejí v Příloze 4.

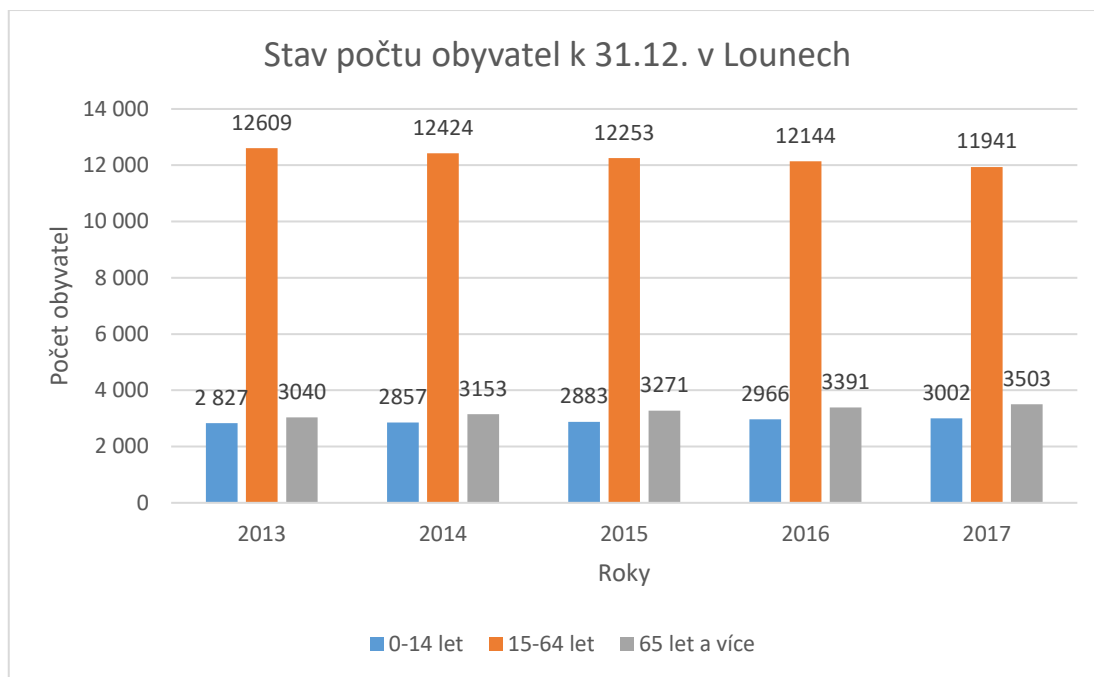
K 1. 1. 2018 byl počet obyvatel Loun dle Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) 18 446 obyvatel (8 813 mužů a 9 633 žen). Průměrný věk byl 42,0 let (z toho průměrný věk *mužů*: 40,1 let a průměrný věk *žen*: 43,7 let). Počet obyvatel ve správním obvodu Louny (obce s rozšířenou působností) byl *celkem*: 43 501 obyvatel (z toho: 21 494 *mužů* a 22 007 *žen*). Průměrný věk v tomto správním obvodu byl *celkem*: 41,8 let (z toho: průměrný věk *mužů*: 40,5 let a průměrný věk *žen*: 43,1 let). V Ústeckém kraji (z hlediska *Regions-NUTS 3*) bylo k 1. 1. 2018 celkově 821 080 obyvatel (z toho: 407 324 mužů a 413 756 žen). Průměrný věk v Ústeckém kraji byl 41,8 let (z toho průměrný věk *mužů*: 40,5 let a průměrný věk *žen*: 43,2 let). Počet obyvatel byl k 1. 1. 2018 v regionech soudržnosti (*Cohesion region-NUTS 2*) v regionu *Severozápad*: 1 116 766 obyvatel (z toho *mužů*: 553 336 a *žen*: 563 430). Průměrný věk byl: 42,0 let (z toho průměrný věk *mužů*: 40,7 a průměrný věk *žen*: 43,4) (ČSÚ, Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2018, 2019).

Dle Ministerstva vnitra České republiky (dále jen „MV ČR“) jsou Louny obcí třetího typu (Louny a okolí). K 1. 1. 2019 zde žije 21 188 mužů (z toho 17 872 mužů nad 15 let věku) a 21 809 žen (z toho 18 631 žen ve věku nad 15 let). Celkově tedy v Lounech a okolí žije 42 997 obyvatel (z toho 36 503 obyvatel nad 15 let věku). K 1. 1. 2019 jen ve městě Louny bylo 679 cizinců (424 mužů a 255 žen), z toho 350 s přechodným pobytem a 329 s trvalým pobytem (MV ČR, Počty obyvatel v obcích, 2019).

K 31. 12. 2017 bylo dle ČSÚ ve městě Louny ve věku 65 let a více celkem 3 503 obyvatel (ČSÚ, Veřejná databáze, 2019).

Stav počtu obyvatel v této věkové kategorii vyjadřuje mj. i Graf 1.

Graf 1: Stav počtu obyvatel k 31. 12. 2017

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z veřejné databáze ČSÚ

4.1 Analýza webových stránek

4.1.1 Městská knihovna Louny

Městská knihovna Louny (dále jen „MKL“) je příspěvkovou organizací a jejím zřizovatelem je město Louny. Jedná se o vzdělávací, kulturní, informační centrum s polohou v centru města Louny a její přístup je bezbariérový. Disponuje pěti odděleními (studovnou, oddělením beletrie, oddělením naučné literatury, hudebním oddělením a oddělením pro děti a mládež) a svou pobočku má také v Domově pro seniory. Je možné zapůjčit si nejen českou, ale i cizojazyčnou literaturu, nejrůznější periodika, CD, DVD, BD, MC a LP. MKL pořádá knihovnické lekce, mnoho vzdělávacích a kulturních akcí a je realizátorem projektu „Třetí věk“. V knihovně jsou k dispozici studijní místa s připojením na internet a on-line katalogy (katalog *Carmen*). MKL patří mezi jednu z osmi pověřených knihoven Ústeckého kraje. Spadá pod ní 32 místních lidových knihoven a čtyři profesionální knihovny. Sdružení „Lounští

Lounským“ pracuje při MKL a zabývá se mj. i vydavatelskou činností (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

V rámci MKL vznikl v roce 2006 projekt „Třetí věk“, který je vzdělávacím cyklem pro seniory a řadí se do programu celoživotního vzdělávání. Projekt si klade za cíl zvyšovat kvalitu života, zaměřuje se na mnohdy **sociálně vyloučenou** skupinu lidí, přispívá k dlouhodobě soběstačnému životu seniorů. Program, který využívá **jinakosti** jako principu rozvoje osobnosti, přináší také nový princip **dobrovolnictví**, a to nejen ze strany lektorů, ale také frekventantů, jež vykonávají dobrovolnickou práci pro knihovnu. Ve školním roce 2017/2018 byl tento projekt podpořen z finančních prostředků Nadačního fondu *Veolia* (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

Mezi základní metody, které jsou v projektu využívány, patří přednášky, interaktivní semináře, práce a výzkum v terénu, tvorba v ateliérech a vlastní příprava seminářů pro spolužáky. Vzdělávání je členěno na semestry. Od druhého ročníku si frekventanti sami připravují některé lekce pro své spolužáky a pro studenty nižších ročníků. Studenti ateliérů získávají zpětnou vazbu své tvorby prostřednictvím výstav, přehlídek a projektů. Studenti projektu berou svou účast jako velmi prestižní záležitost. Zároveň jsou rozvíjeny jejich sebevědomí a soběstačnost (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

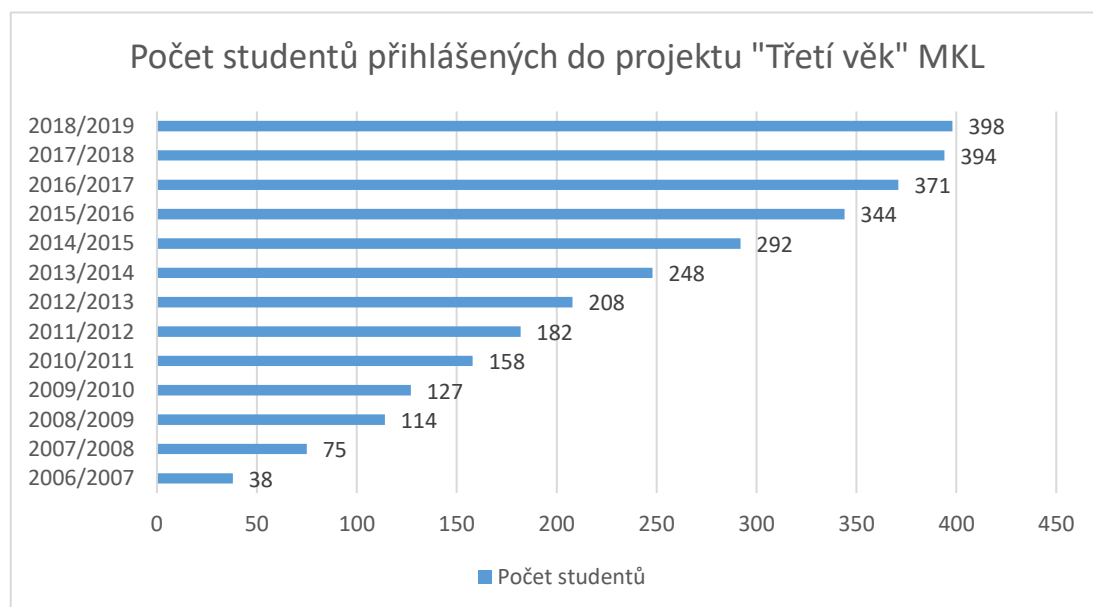
Lektoři jsou externí odborníci a interní zaměstnanci Městské knihovny Louny. Externí lektoři působí v místních kulturních a vzdělávacích institucích (např. Oblastní muzeum v Lounech, Státní okresní archiv Louny, pedagogové Gymnázia Václava Hlavatého aj.). Ve školním roce 2014/2015 bylo celkem 9 interních a 10 externích lektorů a v 2018/2019 pět interních lektorů a 21 externích lektorů (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

Garanti projektu (personál MKL) vytváří metodické plány, vybírají lektory, zajišťují provázanost jednotlivých oborů a motivují. Lektorský tým je pod vedením supervizorky projektu Mgr. Dagmar Kučerové a pracuje na vhodných metodách a vlastním rozvoji (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

Hlavními cíli projektu „Třetí věk“ jsou: kvalitní náplň volného času, možnost seberealizace, rovný přístup ke vzdělání pro všechny sociální a věkové skupiny,

podpora myšlenky, že i stáří může být velmi příjemným obdobím života, socializace opuštěných seniorů a rozvoj duševního života. Cílovou skupinou je střední – starší generace, lidé jakéhokoli vzdělání a předcházejícího zaměstnání, obyvatelé z Loun i okolí. Téměř 50 % klientů tvoří střední a starší generace, která vzdělání a osobnostní rozvoj vnímá jako součást svého života. Zároveň Městská knihovna Louny je jedinou institucí, která se celoživotním vzděláváním v Lounech systematicky zabývá. MKL se prezentuje jako místo sociálně bezpečné a na základě demografického vývoje populace je prokazatelné narůstající procento seniorů a prodlužující se délka aktivního života (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018). Graf 2 znázorňuje počet seniorů přihlášených do projektu „Třetí věk“ (2006-2018).

Graf 2: Počet seniorů přihlášených do projektu „Třetí věk“ MKL

Zdroj: vlastní zpracování

Dle vyjádření pověřeného interního pracovníka MKL se „dlouhodobě drží rozdělení žen a mužů na poměru 80:20 % ve prospěch žen. Nejstarší ročník narození je 1925, nejmladší 1988. Nejvíce studentů se narodilo ve 40. a 50. letech 20. století.“ (Interní materiály MKL, 2018).

Původně byla středa dnem, kdy klienti navštěvovali MKL za účelem dalšího vzdělávání v projektu „Třetí věk“. O tom svědčí také motto: *"Středa je náš den!"*, kterým se řídil projekt v prvních letech své existence. Z důvodu velké oblíbenosti mezi veřejností a díky nárůstu studentů a nabízených předmětů mohou klienti projektu

v současnosti navštěvovat kurzy v rámci celého týdne. Některé z nich mohou studenti navštěvovat 1x týdně v určitý den a čas nebo 2x do měsíce. Začátek dopoledních kurzů je buď v osm, nebo v devět hodin a délka se pohybuje od jedné do tří hodin (u kurzů s frekvencí 1x týdně). Kurz *Věda a technika*, jenž je realizován 2x měsíčně, je koncipován jako celodenní se začátkem v půl 10 a koncem v 17. hod. (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

Nabídka studijních oborů je velmi pestrá. Od *jazykových* (angličtina, němčina, španělština, českopis), přes *dějiny* (každodennosti, náboženství, regionu, umění, kulturní dějiny, hudební historie, úvod do genealogie, retro), *kulturně zaměřené* (divadlo, literatura a divadlo, detektivní román, od gramatiky k románu, podivuhodné příběhy), *technicky zaměřené* (věda a technika), obory *přírodovědně orientované* (vlastivěda, světopis, evropis, českopis, českopis – Praha, matematika), velmi v dnešní době diskutovaná *Mediální gramotnost* a obory *humanitní* (mezinárodní vztahy, filosofie, politologie). Objevují se také netradiční studijní obory jako je *Myslivost*, *Hospodyňka*, *Blogování* a *Tablet/telefon*. Nechybí ani obory z výtvarné a hudební oblasti: *malba/kresba/keramika*, *Zdeněk Sýkora v souvislostech* a *kreativní fotografie*. Cílová skupina si také může trénovat své pěvecké dovednosti ve sboru, který nese název *Senior Melody*. Pro trénink těla je zde připraven kurz *Tělocvičení*, pro kognitivní trénink kurz *Trénování paměti*. V současné době nejsou MKL v rámci projektu „Třetí věk“ nabízeny následující studijní obory: zeměpis, výtvarný ateliér, základy práva, tvůrčí psaní, úvod do výtvarné kultury, pravopis, ruční práce, mateřský jazyk slovem i písmem, kulturní dějiny, kapela, geologie, biologie, dějiny každodennosti, dendrologie, divadelní toulky, dokumentem ke vzdělání, duchovní Evropa a film (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

Městská knihovna Louny začala pořádat pro děti a přátele studentů z projektu „Třetí věk“ tzv. „Dětičák Třetího věku“, kde se všichni společně setkají a je jim prezentován samotný projekt, předměty i práce studentů. Na „Dětičáku“ obdrží také informace od třídních lektorů o prospěchu a chování studentů (Webové stránky Městské knihovny Louny, 2018).

4.1.2 Knihovny v regionu

Městská knihovna Žatec

Městská knihovna Žatec se prezentuje jako univerzální veřejná knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí. Knihovna používá online katalog *Carmen* a propagována je také mimo jiné i na sociální síti Facebook pod stejným názvem. Městská knihovna Žatec zajišťuje zejména knihovnické, referenční, bibliografické a informační služby a další činnosti související s činností knihovny jako kulturní instituce a komunitního centra (Webové stránky Městské knihovny Žatec, 2018). Další informace o knihovně je možné nalézt v Příloze 5.

Městská knihovna Podbořany

Městská knihovna Podbořany využívá online katalog *Clavius*. Spolupracuje s nejrůznějšími subjekty, jako je např. Ústecký kraj, město Podbořany, region Podbořanska, Národní knihovna ČR, Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem, Městská knihovna Louny, Klub mladých čtenářů, SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR), Celé Česko čte dětem, o. p. s., ale i s novináři (Deník.cz – Žatecký deník). Knihovna využívá nejrůznějších spřátelených serverů jako je Knihovnice.cz, Google knihy, Audioknihy, Databazeknih.cz, Bibliohelp.cz, Ptejtseknihovny.cz, Knihazknihovny.cz, Čítárny.cz. Také se zapojuje do projektů „Čte sy rád – čtenářův sympatický rádce“, Čtení pomáhá a Noc s Andersenem (od roku 2018). Městská knihovna Podbořany pořádá lekce pro mateřské školy, pro 1. stupeň základních škol a pro 2. stupeň základních škol (Webové stránky Knihovny Podbořany, 2018).

Knihovna uskutečňuje autorská čtení, pasuje žáky prvních tříd na čtenáře, účastní se akcí, jako jsou *Týdny čtení* v rámci projektu *Visegrád čte dětem* (8. týden čtení) a probíhají zde výtvarné dílny, např. drátování (Knihovna Podbořany, 2018).

Městská knihovna Most

Historie česká knihovny v Mostě sahá až k předmnichovské republice. V roce 1919 byl vydán první knihovnický zákon, podle něhož měla být v každé obci povinně zřízena a udržována knihovna, a tak vznikla i knihovna v Mostě. Počátkem 20. let 20. století vznikla Mostě česká veřejná knihovna. Okresní knihovna v Mostě byla pro

veřejnost otevřena dne 4. března 1985 a nová budova mostecké knihovny je vedena jako první budova v Československu, jež byla se zbudovala po roce 1945 pouze pro knihovnické účely (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019).

Městská knihovna Most (dále jen „MKM“) využívá online katalog *Tritius 1.0*. (Městská knihovna Most, 2018). Nyní je MKM pověřena výkonem regionálních funkcí, stará se také o městské a obecní knihovny mosteckého regionu (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019). Další informace o Městské knihovně Most viz Příloha 5.

Knihovna pořádá autorská čtení, zve si odborníky na daná témata (např. zaměstnance Oblastního muzea Most), umožňuje setkání veřejnosti se zajímavými osobnostmi (např. přednáška vysokohorského vůdce o výstupu na nejvyšší horu Afriky), pasuje žáky prvních tříd na čtenáře, vyhlašuje soutěže pro čtenáře o knihy a e-knihy, promítá dokumenty v kinosále, pořádá dny pro seniory (např. zábavná odpoledne pro seniory a soutěž o nejlepší makový moučník), pořádá tvořivé dílny a burzy knih, zajišťuje službu balení sešitů (učebnic a dalších knih) a v programu se také objevuje i den čtenářské amnestie (prominutí sankčního poplatku za upomínku v den vrácení knih) a další aktivity (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019).

MKM také pořádá vzdělávací kurzy pro širokou veřejnost, které jsou zpoplatněné. Kurzy jsou určeny všem zájemcům jakéhokoliv věku. Některé z kurzů jsou určeny občanům předseniorského nebo seniorského věku. Jazykové kurzy mají 12 lekcí (1 lekce = 45 minut), kurzy paličkování šest lekcí (po dvou hodinách), kurz "Bylinky pomáhají" šest lekcí (po devadesáti minutách) a kurzy počítačových dovedností obsahují čtyři lekce (po dvou hodinách) (Webové stránky Městské knihovny Most, 2019).

4.2 Individuální rozhovory

4.2.1 Realizace individuálních rozhovorů

Hlavní metodou použitou v této BP byla metoda individuálních rozhovorů s lektory, kteří působí v rámci projektu „Třetí věk“ při Městské knihovně Louny. Rozhovor jako jedna z nejužívanějších metod patří do skupiny metod sběru dat v rámci kvalitativního výzkumu. Zvolil jsem typ polostrukturovaného rozhovoru, kde vycházím z předem

přípraveného seznamu témat a otázek a měním dle potřeb pořadí otázek. Otázky bylo otevřené, nesugestivní a konkrétně zaměřené.

Rozhovory s lektory probíhaly na podzim 2018. Všichni lektori vstupovali do interview dobrovolně a byli ujistěni o anonymitě. Délka jednoho rozhovoru s lektorem byla cca 60 minut.

Pro potřeby bakalářské práce byli osloveni tři lektori z řad žen i mužů (interních i externích lektorů). Jeden z nich působil jako kmenový zaměstnanec MKL, dva jako externí zaměstnanci knihovny. Pro možnou komparaci názorů jsem zvolil i individuální rozhovor s ředitelkou Městské knihovny Louny. Každý lektor měl jiné vzdělání, jiné zkušenosti, dovednosti a vědomosti a jinou kariérní linku. Každý z nich měl také specifický styl výuky a přistupoval k účastníkům kurzů jinak. Bylo zajímavé sledovat, jak jednotliví lektori odpovídají na zkoumané oblasti (např. jak motivují své účastníky kurzu, jaké metody ve své práci lektora kurzu „Třetího věku“ využívají nebo jak pracují sami se sebou z hlediska psychohygieny). Otázky k rozhovoru s lektory jsou obsaženy v Příloze 6 a otázky k rozhovoru s ředitelkou projektu v Příloze 7 této bakalářské práce. Přepisy rozhovorů jsou k dispozici v Přílohách č. 8-11.

Některé otázky v rozhovorech s lektory i se ředitelkou projektu „Třetí věk“ byly shodné, aby bylo možné odpovědi porovnat. Rozhovor se ředitelkou proběhl stejným způsobem jako s lektory, s výjimkou anonymity, která vychází z prosté dohledatelnosti na webových stránkách MKL.

Odpovědi byly pro lepší přehlednost a analýzu dat uspořádány do tabulek v následující podkapitole praktické části bakalářské práce (část: *Analýza a interpretace dat*). Zde jsou v Tabulkách 17-24 zařazeny jen odpovědi lektorů (Lektor 1-3), neboť otázky byly pokládány pouze lektorům.

4.2.2 Analýza a interpretace dat

Tabulka 3: Základní údaje (1)

Respondenti	Datum realizace rozhovoru	Pohlaví	Délka působení v MKL
Lektor 1	14.11.2018	žena	od září 2018
Lektor 2	09.10.2018	muž	8 let
Lektor 3	21.12.2018	muž	3 roky
Ředitelka MKL	29.11.2018	žena	18 let

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 4: Základní údaje (2)

Respondent	Věková kategorie	Nejvyšší dosažené vzdělání
Lektor 1	41-50 let	Mgr. (<i>Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro ZŠ/SŠ</i>)
Lektor 2	31-40 let	Mgr. (<i>Kulturní dějiny</i>)
Lektor 3	51-60 let	Mgr. (<i>Pedag. fakulta</i>)
Ředitelka MKL	51-60 let	Mgr. (<i>Pedagogika</i>)

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 5: Specifika práce s cílovou skupinou a význam vzdělávání seniorů

Respondent	Specifika práce s cílovou skupinou a význam vzdělávání seniorů
Lektor 1	<p>„Specifika – respektovat zdravotní stav a fyzické možnosti cvičenců. Další vzdělávání u seniorů má obrovský význam. Umožňuje jim prožít aktivně stáří, přináší jim spoustu nových poznatků a zážitků. Mohou se začít věnovat koníčkům, činnostem, kterým se dříve kvůli nedostatku času nemohli věnovat. Zabraňuje sociální izolaci seniorů, udržuje je v mentální kondici.“</p>
Lektor 2	<p>„Práce se seniory je specifická ve všem. Mají jiný přístup ke studiu ve srovnání s žáky a studenty základních a středních škol, mají o studium větší zájem, často jsou i iniciátory směřování různých témat v předmětech. Mají životní zkušenosti, často mohou doložit vlastní zážitky, vyjadřují se k tématům. Další vzdělávání a celoživotní učení je pro seniory přínosem. Neustále prohlubují své znalosti, trénují paměť. Projekt má pozitivní i sociální roli – senioři jsou v kontaktu se svými spolužáky, přáteli, společností – nejsou odstrčeni na kraj společnosti.“</p>
Lektor 3	<p>„Ohlasy“ z mé strany jsou jen a jen kladné, protože se vesměs jedná o lidi, které daný obor zajímá. Obrovským přínosem celoživotního vzdělávání seniorů je také to, že se pravidelně setkávají se svými vrstevníky a nezůstávají v jakési své vlastní ulitě bez možnosti kontaktu s ostatními, jak se často, bohužel, i stává...“</p>
Ředitelka MKL	<p>„Pro lektory je náročné široké věkové spektrum studentů (rozpětí i 40 let). Ve srovnání se studenty školou (opravdu) povinným, mají chuť studovat, naplňují dobrovolně svůj volný čas. Jsou vnímaví, připravení, ochotni spolupracovat. Vzdělávání je důležité pro udržení duševní svěžesti, samostatnosti, zdravý duch udržuje zdravé tělo. Získávají sebevědomí, drží (částečně) krok s moderní technikou, necítí se vyčleněni. Nejdůležitější je jejich socializace (mají svoji skupinu, kam patří), mediální obraz stáří je změněn.“</p>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 6: Evaluace / zpětná vazba na kurz od seniorů

Respondent	Evaluace / zpětná vazba na kurz od seniorů
Lektor 1	<i>„Zatím mám pouze zpětnou vazbu verbální. Studentky po každém cvičení poděkují, tleskají a odchází v dobré náladě. Dotazníky nás nejspíše čekají v pololetí. Již teď mohu říci, že vidím výrazný pokrok ve cvičení oproti první lekci.“</i>
Lektor 2	<i>„Zpětná vazba probíhá ústní formou na konci každého kurzu. Studenti také shrnují svoje studium na konci pětiletého studia u příležitosti slavnostního předávání symbolických diplomů.“ „Přibližně před 3 lety jsme realizovali velké dotazníkové šetření k projektu, kde se studenti vyjadřovali k jednotlivým předmětům, úrovni lektorům. Zjišťovali jsme, jaké předměty jim chybí, jaké obory by chtěli do budoucna studovat, zda jim vyhovuje výše kurzovního apod.“</i>
Lektor 3	<i>„Vzhledem k tomu, že seniori mají většinou bázeň z klasického „zkoušení“, zpětnou vazbu získávám většinou z následných diskusí.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Na konci každého školního roku dochází k dotazování. Každá skupina má svého třídního učitele, ten se studenty průběžně hovoří. Na základě výsledků šetření se proměňuje obsahová náplň.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 7: Kvalitní kurz pro seniory

Respondent	Kvalitní kurz pro seniory
Lektor 1	<p>„Kurz pro seniory by měl dle mého názoru splňovat kritéria stejná nebo alespoň obdobná jako jakýkoli vzdělávací kurz. tzn. materiálně technické zajištění: kvalitní výukové prostory, příjemné prostředí, dostupnost technických pomůcek, zajištěné studijní materiály – kopie, knihy, plány, mapy atd.“</p> <p>„Personální zajištění – erudovaný lektor s připraveným studijním plánem a jasně stanovenými cíli a min. výstupy. V případě seniorů navíc časově dostupný tzn. nejlépe v dopoledních hodinách.“</p>
Lektor 2	<p>„Z pozice lektora – vysoká úroveň znalostí, dobré vyjadřovací schopnosti, zajímavá témata. Z pozice seniorů – buď kurz, kde se dozví informace, které je zajímají, nebo informace, které potřebuji.“</p>
Lektor 3	<p>„Kombinace všeho výše uvedeného (z pozice lektora, z pozice seniorů, z pozice zadavatele /zaměstnavatele) s doplněním o „výjezdy“ za poznáním.“</p>
Ředitelka MKL	<p>„Z pozice lektora – kurz dostatečně materiálně vybavený, s vnímavou skupinou lidí. Z pozice seniorů – motivující ke studiu, nutící něco se dozvědět, na něčem pracovat. Z pozice zadavatele / zaměstnavatele – kurz vedený odborníkem, který se bude tématu věnovat na 100 %!</p>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 8: Představa o tom, o jaké kurzy je v rámci projektu největší zájem

Respondent	Představa o tom, o jaké kurzy je v rámci projektu největší zájem
Lektor 1	„Nemám.“
Lektor 2	„Tradičně o zeměpisné, cestovatelské předměty, výuku jazyků, tělocvičení, umělecké výtvarné předměty, regionální historii, trénování paměti, výuka jazyků, výuka informatiky (letošní rok: dotykový telefon a tablet).“
Lektor 3	„Nezkoumám.“
Ředitelka MKL	„Cestování, jazyky, trénování paměti.“

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 9: Témata chybějící v nabídce projektu „Třetí věk“

Respondent	Témata chybějící v nabídce projektu „Třetí věk“
Lektor 1	<i>„Pracuji pro Třetí věk krátce, nedokážu posoudit.“</i>
Lektor 2	<i>„Dlouhodobě je z řad studentů slyšet zájem po obnově nabídky předmětů z oblasti přírody. Kdysi jsme realizovali kurzy biologie a dendrologie. Do budoucna bychom podobná témata opět chtěli zařadit. Jsem přesvědčen, že nabízené předměty z oblasti společenských věd či výuky cizích jazyků jsou plně pokryty. Nabídka předmětů ale plně souvisí na finančních a personálních možnostech.“</i>
Lektor 3	<i>„Náplň je v kompetenci vedení MKL a ta si cíleně provádí svou vlastní „sondáž“. Zajímavá by asi pro účastníky byla Literární historie či Základy rétoriky.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Nabídka je dostatečně široká.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 10: Podílení se na propagaci kurzu/kurzů

Respondent	Podílení se na propagaci kurzu/kurzů
Lektor 1	<i>„Zatím ne, pouze sdílením akcí na Facebooku.“</i>
Lektor 2	<i>„Jsem administrátorem webových stránek projektu, správcem facebook. profilu knihovny, tvorba letáků, plakátů a pozvánek, info studentům o veškerém dění v projektu prostřednictvím e-mailů/SMS.“</i>
Lektor 3	<i>„Přes Městské informační centrum.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Všemi zmíněnými prostředky.“ (Pozn. autora: webové stránky, Facebook, letáky, jiné soc. sítě, propagace na spřátelených akcích pro CS, aj.)</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 11: Kompetence lektora při edukaci seniorů

Respondent	Kompetence lektora při edukaci seniorů
Lektor 1	<i>„Dle mého názoru se do Třetího věku hlásí aktivní, vzdělaní senioři se zájmem o dění kolem sebe. Lektor by měl být dostatečně erudovaný v oblasti, které se se svými studenty věnuje. Měl by umět zvládnout práci s kolektivem osobností, být dostatečně vnímavý, trpělivý, tolerantní, ale zároveň rozhodný. Měl by mít autoritu.“</i>
Lektor 2	<i>„Samotné vzdělání, přehled v oboru, empatický, příjemné vystupování aj.“</i>
Lektor 3	<i>„V mém oboru je ideální mít vzdělání vysokoškolské, důležité je kultivované vystupování, z něhož by měla vyvěrat úcta k životním zkušenostem těch dříve narozených, prostě nebýt suverénem, nad něhož není!“</i>
Ředitelka MKL	<i>Odborník, empatický, pozitivně smýšlející, milý, vtipný, ideálně mladší než oni (senioři jsou rádi mezi mladými lidmi).“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 12: Role dalšího vzdělávání a CŽU u lektorů/pracovní úspěch

Respondent	Role dalšího vzdělávání a CŽU u lektorů/pracovní úspěch
Lektor 1	<i>„Po devíti lekcích jsem nadšená z pokroků studentek i atmosféry, jež při lekcích panuje nadšená. Ale na celkové hodnocení je ještě brzy.“</i>
Lektor 2	<i>„Pracovním úspěchem projektu je určité inspirování pro ostatní instituce, které s podobným projektem teprve začínají. Dále např. pravidelné praxe studentů, kteří se zajímají o celoživotní vzdělávání.“</i>
Lektor 3	<i>„Za opakovaný „úspěch“ snad mohu považovat to, že mě mnozí z nich volili opakovaně do zastupitelstva města.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Povzbuzující zjištění, že se stáří nemusíme bát. Daleko lepší je učit seniory než mladé studenty. Myslela jsem, že se nebudou opakovaně hlásit, ale cyklicky znovu do kurzů vstupují.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 13: Kurz, který by připravil na edukaci seniorů

Respondent	Kurz, který by připravil na edukaci seniorů
Lektor 1	<i>„Nevím. Čerpám ze zkušeností, které získávám při vedení klasických kurzů Tai Chi v Lounech (kurzisté ve věku 30-72), při letních soustředěních a speciálních lekcích asociace. Pomáhá mi 20 let praxe ve školství z toho více než 15 let na SŠ.“</i>
Lektor 2	<i>„Žádný z lektorů nemá speciální škol. Většina lektorů jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, řada z nich bývalí nebo současní učitelé. Někteří mají pro svůj předmět absolvovaný speciální kurz pro práci s touto specifickou skupinou.“</i>
Lektor 3	<i>„Nevím o tom...“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Inspiraci čerpám ze své původní profese. Osvědčilo se mi chovat se k nim jako mladým studentům, brát je jako partnery a využívat jinakosti a jejich životních zkušeností. Zkušenost s prací se seniory v edukaci seniorů nehraje žádnou roli.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 14: Nadstavbové zapojení absolventů Vašich kurzů

Respondent	Nadstavbové zapojení absolventů Vašich kurzů
Lektor 1	<i>„Zatím ne, představovala bych si veřejnou ukázkou cvičení při závěrečné akademii „Třetího věku“, je předčasné to plánovat.“</i>
Lektor 2	<i>„Ano. Někteří studenti se v minulosti stali samotnými lektory. Někteří studenti se zapojují do projektů vzdělávání seniorů nad rámec MKL, resp. projektu třetí věk.“</i>
Lektor 3	<i>„Nabyté vědomosti šíří dál ve svých rodinách.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Ano, snažíme se, aby studenti sami některé kurzy koordinovali/nebo vedli. Např. momentálně mediální seminář koordinuje studentka.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 15: Práce se seniory s postižením / znevýhodněním

Respondent	Práce se seniory s postižením/znevýhodněním
Lektor 1	<i>„Ne.“</i>
Lektor 2	<i>„Ne.“</i>
Lektor 3	<i>„Bezbariérový vstup do MKL je základem.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Ano. Většina z nich má nějaké zdravotní problémy. Máme vozičkářku (členku divadelního souboru), mnozí mají duševní problémy.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 16: Práce se zpětnou vazbou přímo v kurzu

Respondent	Práce se zpětnou vazbou přímo v kurzu
Lektor 1	<i>„Zatím ne.“</i>
Lektor 2	<i>„Zpětná vazba probíhá ústní formou na konci každého kurzu. Studenti také shrnují svoje studium na konci pětiletého studia u příležitosti slavnostního předávání symbolických diplomů. Přibližně před 3 lety jsme realizovali velké dotazníkové šetření k projektu, kde se studenti vyjadřovali k jednotlivým předmětům, úrovni lektorům. Zjišťovali jsme, jaké předměty jim chybí, jaké obory by chtěli do budoucna studovat, zda jim vyhovuje výše kurzovního apod.“</i>
Lektor 3	<i>„Senioři mají většinou bázeň z klasického „zkoušení“, zpětnou vazbu získávám většinou z následných diskusí.“</i>
Ředitelka MKL	<i>„Ano. Jejich očekáváním je nekonečnost kurzů, mnozí to mají tak, že dokud nedochodí cyklus, nemohou zemřít.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 17: Metody a formy výuky

Respondent	Metody a formy výuky
Lektor 1	<i>„Frontální výuka v případě složitějších forem individuální přístup.“</i>
Lektor 2	<i>„Genealogie – přednáška.“</i> <i>„Dotykový telefon – interaktivní seminář.“</i>
Lektor 3	<i>„Frontální a skupinové vyučování propojené návštěvami archivu, galerie a muzea (vše do 100 metrů od MKL).“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 18: Předmět (kurz), který je lektorován a naplněnost kurzu

Respondent	Předmět (kurz)	Naplněnost kurzu
Lektor 1	<i>Kurz cvičení Tai Chi</i>	11-15 studentek
Lektor 2	<i>Úvod do genealogie</i> <i>Dotykový telefon a tablet</i>	Kapacita: 17 studentů (naplněnost z 80 %) 46 studentů zapsáno souběžně realizovány 2 začátečnické úrovně, naplněnost cca 85 %
Lektor 3	<i>Dějiny regionu</i>	25–35 účastníků ve skupině

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 19: Délka trvání kurzu

Respondent	Délka trvání kurzu	V rámci projektu „Třetí věk“
Lektor 1	<i>Tai Chi: 60 min (optimální)</i>	Napříč ročníky dle rozvrhu
Lektor 2	<i>Úvod do genealogie: 2,5 hod Dotykový telefon: 2,5 hod</i>	Jednoletý kurz Neomezená časová dotace
Lektor 3	<i>Dějiny regionu (60 min + 30 min přestávka + 60 min.)</i>	Napříč ročníky

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 20: Prostory určené k realizaci

Respondent	Prostory určené k realizaci
Lektor 1	<i>„Prostory vyhovující (pavilon v parku i sálek v MK Luna).“</i>
Lektor 2	<i>„Prostory ideální. Prostory kongresového sálu, ateliér (resp. malý sál). Ale některé přednášky se setkávají s daleko větším zájmem ze strany studentů (např. cestovatelské předměty nebo předměty týkající se historie a regionu). Kongresový sál by potřeboval protáhnout ještě tak o 2-3 metry, aby se studenti vždy vešli.“</i>
Lektor 3	<i>„Prostory jsou většinou dostačující, byť by si MKL zasloužila větší sál.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 21: Podklady, pomůcky, technika / technologie určené pro seniory

Respondent	Podklady, pomůcky, technika / technologie určené pro seniory
Lektor 1	<i>„CD přehrávač a hudbou pro cvičení Tai Chi + obrázky vyučovaných pozic (cvičení 8 kusů brokátu) - slouží spíš jako motivační odměna, studentky je dostávají poté, co danou pozici zvládnou bez problému a rozebereme si podrobněji její historii, vliv na vnitřní orgány, filosofický rozměr atd. - fungují výborně, studentky se na ně těší a tvoří si své vlastní portfolio na připravený blanket, kde si k obrázkům doplňují své vlastní poznámky - výstup ještě nemohu zhodnotit, nejspíš po Vánocích, chtěla bych ho spojit s debatou.“</i>
Lektor 2	<i>„Ne. V některých případech zasílám studentům odkazy na web, prezentace z přednášek aj.“</i>
Lektor 3	<i>„Bohaté fondy knihovny – dobový tisk, knihy, sám přináším fotografie, filmové záznamy atd., skripta nemají – dostupné jsou publikace o našem regionu.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 22: Výstup z kurzu / kurzů

Respondent	Výstup z kurzu / kurzů
Lektor 1	<i>„Základy a principy cvičení Tai Chi, sestava čchi-kung - 8 kusů brokátu (Pa-tuan-t'in), sestava holých rukou – 8 forem Tai Chi.“</i>
Lektor 2	<i>„Pro absolvování kurzu je potřeba splnit alespoň ¾ docházky. Speciální výstup v kurzech nemám.“</i>
Lektor 3	<i>„Oprášit vesměs bohaté znalosti lidí podpořené jejich velkými životními zkušenostmi a rozšiřovat je o nové poznatky.“</i>

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 23: Problémy / bizarnost v rámci realizace kurzu pro seniory

Respondent	Problémy / bizarnost v rámci realizace kurzu pro seniory
Lektor 1	„ <i>Ne.</i> “
Lektor 2	<p>„Problém: malý počet přihlášených studentů (předmět se neotevře), velký počet přihlášených studentů (ale ne tolik, aby se otevřela např. ještě jedna skupina): studenti vejdou do omezených prostor „jen tak tak“.</p> <p>Bizarnost: zasedací pořádek (předměty s velkou kapacitou studentů). Senioři s velkým předstihem připraveni zabrat své místo u stolu.“</p>
Lektor 3	„ <i>U účastníků se výrazně projevuje jejich minulost – postoje v době normalizace, přináší to zajímavé (i ostřejší) výměny názorů.</i> “

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 24: Příprava na realizaci lektorování

Respondent	Příprava na realizaci lektorování
Lektor 1	„ <i>Náplň kurzu konzultuji s kolegy z České asociace Taijiquan (věnují se lekcím Tai Chi pro U3V v Ústí nad Labem).</i> “
Lektor 2	<p>„Genealogie – samostatná příprava v rámci pracovní doby nebo doma, využívání osobních zkušeností, absolvování kurzu genealogie před 3 lety, osobní návštěvy archivu aj.“</p> <p>„Dotykový telefon – Osobní zkušenosti a znalosti, přirozený zájem o orientaci v technologických novinkách v oboru.“</p> <p>„Motivuji jasným cílem na konci každého kurzu, lidským přístupem k problému. V případě nepochopení důkladněji vysvětluji. Cíl – vytvořit si vlastní rodokmen či rodovou kronikou; naučit studenty pracovat s dotykovými zařízení.“</p>

Lektor 3	Dějiny regionu: „ <i>Formou samostudia, což obnáší má profese pedagoga na zdejším gymnáziu i základní škole.</i> “
-----------------	---

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.3 Zhodnocení výsledků individuálních rozhovorů

Rozhovory byly realizovány od října do prosince 2018, dva respondenti byli ve věku 51-60 let, jeden ve věku 41-50 let a jeden ve věku 31-40 let. Všichni respondenti měli vysokoškolské vzdělání magisterského typu (humanitní obory, především na pedagogických fakultách). Jeden lektor ze tří lektoruje pohybově zaměřený kurz.

Mezi specifika práce se seniory patří respektování jejich zdravotního a psychického stavu, jejich fyzických možností (u pohybových kurzů). Respondenti se shodují, že senioři mají také jiný přístup ke studiu a větší zájem o studium ve srovnání s žáky a studenty v počátečním vzdělávání. Charakterizují je životní zkušenosti a jejich ochota ke vzájemnému sdílení. Ředitelka projektu „Třetí věk“ a MKL dodává, že pro lektory je zejména náročné široké věkové spektrum studentů (rozpětí i 40 let). Všichni dotazovaní se shodli, že další vzdělávání pro seniory má velký význam (socializace, koníčky, trénování paměti, setkávání s vrstevníky, ale také s mladými lidmi, vzájemné obohacování, zvýšení sebevědomí aj.).

Zpětná vazba je většinou získávána ústní formou (diskuse / rozhovory s lektorem, diskuse o obsahové náplni s „třídním učitelem“ každé třídy vzdělávaných seniorů, na konci pětiletého studia při předávání diplomů) a MKL realizovala již velké dotazníkové šetření, kde se vzdělávání vyjadřovali písemnou formou ke kvalitě jednotlivých kurzů, cenám za kurzy, kvalitě lektorů aj.

Kvalitní kurz by měl splňovat jistě kvalitu ze všech stran – jak z pozice lektora, z pozice vzdělávajícího se seniora, tak z pozice realizátora či zadavatele / donátora. To zahrnuje široké spektrum kvalit jako jsou: materiálně-technické vybavení, dostatečně velké a vhodné prostory, respekt k tempu a možnostem edukovaných lidí, kvalitní obsah a rozsah učiva, předávání těch informací, které jsou pro posluchače zajímavé a potřebné, výjezdy za poznáním, lektor-odborník a ideálně vnitřní motivace obou stran (lektora i seniorů).

Nabídka předmětů plně závisí na personálních a finančních možnostech. Výuka jazyků, humanitní předměty jsou dle vyjádření respondentů dobře pokryty. Zájem by byl o předměty přírodních věd a jeden z respondentů považuje za žádoucí, kdyby mohl být do nabídky zařazeny předměty jako je „Literární teorie“ nebo „Základy rétoriky“.

Propagace kurzů projektu „Třetí věk“ probíhá všemi možnými prostředky. Rozdíl je v podílu propagace interními a externími lektory. Externí lektori např. využívají sdílení prostřednictvím sociálních sítí, jiní propagují přes Městské informační centrum, které má také profil na sociální síti Facebook.

Lektor by měl být nejen erudovaným, ale měl by mít k seniorům úctu a respekt, měl by být trpělivý, empatický, se smyslem pro humor, s kultivovaným vystupováním, autoritou a dle vyjádření paní ředitelky MKL ideálně mladšího věku, neboť jsou senioři rádi s mladými lidmi.

Úspěchem z pozice interního zaměstnance a ředitelky je to, že je projekt „Třetí věk“ inspirací pro mnohé další knihovny, že má MKL mnoho studentů na praxi a že se cyklicky studenti (senioři) znovu do projektu přihlašují. Z pozice externích zaměstnanců jde o pokrok studentů a panující dobrou atmosféru nebo opakované zvolení do zastupitelstva města Louny.

Dle vyjádření ředitelky MKL není zkušenost s edukací seniorů klíčová (student jako student). Interní zaměstnanec doplňuje, že mnozí lektori jsou současní nebo bývalí učitelé. Někteří lektori mají absolvovaný kurz pro práci se seniory a většinou jde o vysokoškolsky vzdělané lidi.

V projektu „Třetí věk“ existuje také zapojení samotných studentů jako lektorů (mediální kurz) a někteří studenti se zapojují také nad rámec projektu. Ředitelka MKL vypovídá, že v projektu jsou zapojeni také osoby se zdravotním postižením či znevýhodněním a někteří studenti mají psychické potíže. Lektori o této skutečnosti buď neví nebo s danými osobami ve svých kurzech nepracují.

Metody a formy výuky jsou voleny na základě charakteru daného předmětu. Většinou se jedná o frontální výuku (přednášku), jinde o interaktivní seminář. Je však přítomen individuální přístup a v případě kurzu „Dějiny regionu“ je přednáška kombinována s exkurzemi.

Délka trvání jednoho kurzu je individuální. Pro pohybově zaměřený kurz je zvolena délka 60 minut. Kurzy vědomostního charakteru jsou koncipovány jako delší bloky (60minutové), kde je zařazena po hodině výuky vždy přestávka. Prostory hodnotí sami lektori jako vyhovující, i když u některých kurzů by si zasloužila MKL větší prostory, neboť je o konkrétní kurzy velký zájem.

Lektori využívají nejrůznější materiálně-technické vybavení ve svých hodinách pro seniory – od tištěných přes elektronické materiály (prezentace a odkazy na web), v pohybově zaměřených kurzech také CD přehrávač s hudbou aj.

Příprava na realizaci lektorování probíhá u respondentů odlišně. Někteří se připravují samostudiem a v rámci pedagogického působení v jejich stávajícím zaměstnání. Většina lektorů se opírá o své bohaté zkušenosti v oboru. Někteří konzultují s kolegy ze svého oboru a jiní se dále vzdělávají v rámci nejrůznějších nadstavbových kurzů.

Mezi bizarnosti či problematické části výuky řadili někteří lektori to, že senioři mají rádi „svůj zasedací pořádek“. V případě výuky „dějin“ se občas projevují postoje a názory seniorů na období normalizace, což někdy vyústí v diskusi s různou intenzitou.

Výstupy z kurzů jsou individuální. Lektori mají různé požadavky na úspěšné zvládnutí daného kurzu – od splnění docházky, přes odcvičení sestavy v tai chi (čchi-kung) či diskuse na závěr kurzu (bez stresujícího zkoušení).

4.3 Vlastní doporučení

Městská knihovna Louny a její projekt „Třetí věk“ byla zcela oprávněně oceněna několikrát titulem „Knihovna roku“ v soutěži, která se periodicky opakuje každým rokem. Interní i externí lektoři jsou odborníci, které vzdělávání baví a mají k němu vztah nejen profesní. Kolektiv v čele s ředitelkou MKL přichází neustále s novými nápady na zlepšení. V tomto ohledu celý kolektiv vnímám jako vysoce profesionální a kreativní seskupení odborníků, kteří jsou pro svou práci nadšeni.

Lektoři by si měli uvědomovat specifika své cílové skupiny, kterou vzdělávají. Narážím tak na fakt, že není vhodné vzdělávat seniory stejně jako ostatní, kteří se nachází v rané či střední dospělosti. Senioři vzhledem ke stárnutí biologickému, psychologickému i sociálnímu mají své potřeby a omezení a lektor ve spolupráci s organizátorem by měl vybírat pečlivě nejen prostory, ale volit i vhodné pomůcky, osvětlení, metody a formy vzdělávání, dodržovat didaktické zásady, chovat se k seniorům s úctou a přistupovat k nim individuálně v partnerském vztahu.

Z tohoto důvodu je žádoucí další vzdělávání v oblasti geragogiky. Vzhledem k tomu, že nabídka kurzů s geragogickou a gerontodidaktickou tematikou prakticky neexistuje, nebo je problematická doprava jednotlivých lektorů (a managementu projektu) na kurz do vzdálenějších míst, je jediným zdrojem dostupná literatura, dílčí odborné články nebo veřejně dostupné materiály (či kvalifikační práce) z kateder andragogiky na VŠ. Problémem jsou i finanční možnosti dané instituce a menšího města v Ústeckém kraji. Pokud by do budoucna mohly vznikat např. e-learningové dílčí kurzy pro vzdělavatele seniorů na veřejných či soukromých platformách. Variantou by byl i vznik pracovní pozice „Lektor seniorů“ v rámci NSP (stejně jako je „Lektor dalšího vzdělávání“) a v rámci NSK by byl vytvořen kvalifikační, hodnotící standard a autorizované osoby, u nichž by si zájemce o danou pozici mohl zkoušku za úplatu vykonat. Otázkou je, zda by i instituce, jako je velmi dobře fungující MKL, do budoucna chtěla být zmiňovanou autorizovanou osobou, nebo zda by sama chtěla připravovat budoucí lektory seniorů (formou pořádání seminářů či workshopů). Aby se však člověk stal dobrým geragogem, je potřeba nejen potřebná teoretická základna, ale také zkušenost v práci s touto cílovou skupinou a autentický zájem o vzdělávání seniorů.

V souvislosti s MKL je mým dalším návrhem, zda by bylo možné zakomponovat do projektu „Třetí věk“ např. různé umělecké terapie (arteterapie, dramaterapie, muzikoterapie, tanečně-pohybová terapie) nebo pro potřeby individuální konzultace seniorů mít k dispozici psychologa, psychoterapeuta, krizového intervenanta či life kouče, který by případné zájemce o tuto službu provázel a pomáhal jim např. nalézt možná řešení problémů, nalézt znovu sebevědomí, pomáhal jim s psychickými obtížemi, které se pojí s věkem a jejich životní situací a u kterého by našli podporu, porozumění a nový směr v jejich nové životní etapě, ve „třetím věku“.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala tématem velmi aktuálním, tj. výchovou a vzděláváním seniorů. Cílem praktické části bakalářské práce bylo na základě analýzy nabídky stávajících vzdělávacích aktivit vybrané neziskové organizace navrhnout opatření, která by mohla vést k větší spokojenosti a motivaci vzdělávaného segmentu – seniorů. V teoretické části bakalářské práce bylo cílem pojednat o základních pojmech s touto cílovou skupinou spojených, jakými jsou stáří, stárnutí, senior, vzdělávání dospělých a seniorů nebo charakteristika vzdělavatele dospělých (lektora) a vzdělavatele seniorů (geragoga). Na takového geragoga či gerontagoga jsou kladeny nemalé nároky, co se týče osobnostních vlastností i kompetencí (vědomostí, dovedností, zkušeností, postojů, motivace, hodnot aj.).

Cílů stanovených pro praktickou část bylo dosaženo s využitím rozhovorů s vybranými zaměstnanci projektu „Třetí věk“ a ředitelkou knihovny, kde je projekt s dlouhou tradicí úspěšně uskutečňován. Komparace názorů na jednotlivé otázky z polostrukturovaného rozhovoru s respondenty přinesla zajímavé poznatky. Předností této práce je i skutečnost, že jsem v rámci své odborné praxe zažil atmosféru při edukaci seniorů právě při realizaci projektu „Třetí věk“ a měl možnost sledovat interakci různých lektorů s různě velkými skupinami seniorů. Ve vzdělávání a obzvláště ve vzdělávání seniorů vidím obrovský smysl. Pokud lektor vzdělávání seniorů zná charakteristiky této cílové skupiny, jejich potřeby, možnosti a přání, je na půl cesty k úspěchu. Měl by ale pečovat nejen o didaktický proces a své svěřence, ale také sám o sebe (schopnost sebereflexe, péče o své zdraví fyzické i psychické – tj. psychohygienu a chuť dále se vzdělávat).

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Použitá literatura

- BEDNÁŘ, Miloš. *Etický kodex lektora*. *Andragogika – čtvrtletník pro vzdělávání dospělých*, 1998, ročník 2, č. 2, s. 10-11.
- ČORNANIČOVÁ, R. *Edukácie seniorov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1998. 156 s. ISBN 80-223-1206-1.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. 1049 s. ISBN 728-80-257-0807-1.
- HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HOLCZEROVÁ, Vladimíra a DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 2013. 96 s. ISBN 978-80-247-4697-5.
- JANIŠ, Kamil a SKOPALOVÁ, Jitka. *Volný čas seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2016. 160 s. ISBN 978-80-247-5535-9.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- PETŘKOVÁ, Anna a ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Gerontagogika: Úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 92 s. ISBN 80-244-0879-1.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 320 s. ISBN 978-80-247-3235-0.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník cizích slov: Slova známá a neznámá*. Praha: Encyklopedický dům, 1993. 251 s. ISBN 80-901647-0-6.

ŠERÁK, Michal a DVOŘÁKOVÁ, Miroslava. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. 1. vydání. Praha: IVP ČZU, 2009. 140 s. ISBN 978-80-213-2001-7.

ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠIPR, Květoslav. *Jak zdravě stárnout*. Rosice u Brna: Gloria, 1997. 118 s. ISBN 80-901834-1-7.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015. 232 s. ISBN 978-80-247-5446-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 461. ISBN 978-80-246-1318-5.

VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2016. 320 s. ISBN 978-80-262-1026-9.

Použité internetové zdroje

Andromedia [online]. *Andragogický slovník* [cit. 30.12.2018]. Dostupné na: <<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>>

ČSÚ [online]. *Obyvatelstvo* [cit. 30.12.2018]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide>

ČSÚ [online]. *Počet obyvatel v obcích k 1.1.2018* [cit. 10.02.2019]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>>

ČSÚ [online]. *Věková skladba obyvatel Česka se výrazně promění* [cit. 30.12.2018]. Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vekova-skladba-obyvatel-ceska-se-vyrazne-promeni>>

ČSÚ [online]. *Veřejná databáze – Louny (okres Louny)* [cit. 10.02.2019]. Dostupné na: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31548&u=__VUZEMI__43__565971#w=>>

EQUAVET [online]. [cit. 30.12.2018]. Dostupné na: <<https://www.eqavet.eu/eu-quality-assurance/glossary/life-wide-learning>>

Městská knihovna Most [online]. [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<http://www.knihovnamost.cz/>>

Městská knihovna Most [online]. *Další knihovny mosteckého regionu* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na: <<http://www.knihovnamost.cz/klient-612/kino-182/stranka-10763>>

Městská knihovna Most [online]. *Program říjen 2018* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://storage.cinemaware.eu/612/182/program%20MKM%2010-2018%20A2.png>>

Městská knihovna Most [online]. *Vzdělávací kurzy IV. čtvrtletí* [cit. 26.09.2018].
Dostupné na: <<http://www.knihovnamost.cz/klient-612/kino-182/stranka-12487/informacia-8780>>

Knihovna Podbořany [online]. [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://knihovnapodborany.cz/>>

Knihovna Podbořany [online]. *Lekce pro školy* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://knihovnapodborany.cz/pro-skoly-2/>>

Městská knihovna Žatec [online]. *Dlouhodobé projekty* [cit. 26.09.2018]. Dostupné
na: <<https://www.mekzatec.cz/sluzby-dlouhodobé-projekty>>

Městská knihovna Žatec [online]. *Informační služby* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://www.mekzatec.cz/sluzby-informacni-sluzby>>

Městská knihovna Žatec [online]. *Ostatní služby* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://www.mekzatec.cz/sluzby-ostatni-sluzby>> [cit. 26.09.2018]

Městská knihovna Žatec [online]. *Služby* [cit. 26.09.2018]. Dostupné na:
<<https://www.mekzatec.cz/sluzby-sluzby>>

MPSV [online]. *Důchodové pojištění* [cit. 30.12.2018]. Dostupné
na:<<https://www.mpsv.cz/cs/3>>

MPSV [online]. *Příprava na stárnutí v ČR* [cit. 10.02.2019]. Dostupné na:
<<https://www.mpsv.cz/cs/2856>>

MŠMT [online]. *Strategie vzdělávací politiky do roku 2020* [cit. 1.2.2019]. Dostupné
na:<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-vzdelavaci-politiky-2020>>

MÚ Louny [online]. *Město* [cit. 10.02.2019]. Dostupné na:

<<https://www.mulouny.cz/cs/mesto/>>

MV ČR [online]. *Počty obyvatel v obcích* [cit. 10.02.2019]. Dostupné na:

<<https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>>

NÚV [online]. *Evropský rámec kvalifikací* [cit. 28.12.2018]. Dostupné na:<

<http://www.nuv.cz/eqf>>

Peníze.cz [online]. *Důchodová kalkulačka* [cit. 30.12.2018]. Dostupné

na:<<https://www.penize.cz/kalkulacky/duchodova-kalkulacka>>

Slovník cizích slov [online]. [cit. 30.12.2018]. Dostupné na:<[https://slovník-cizich-](https://slovník-cizich-slov.abz.cz)

[slov.abz.cz](https://slovník-cizich-slov.abz.cz)>

Zákon č. 155/1995 Sb., Zákon o důchodovém pojištění [online]. [cit. 30.12.2018].

Dostupné na:<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Evropský ráme kvalifikací.....	22
Tabulka 2: Kompetenční model lektora ve vzdělávání seniorů.....	24
Tabulka 3: Základní údaje (1).....	34
Tabulka 4: Základní údaje (2).....	34
Tabulka 5: Specifika práce s cílovou skupinou a význam vzdělávání seniorů.....	35
Tabulka 6: Evaluace / zpětná vazba na kurz od seniorů	36
Tabulka 7: Kvalitní kurz pro seniory	37
Tabulka 8: Představa o tom, o jaké kurzy je v rámci projektu největší zájem	37
Tabulka 9: Témata chybějící v nabídce projektu „Třetí věk“	38
Tabulka 10: Podílení se na propagaci kurzu/kurzů.....	38
Tabulka 11: Kompetence lektora při edukaci seniorů	39
Tabulka 12: Role dalšího vzdělávání a CŽU u lektorů/pracovní úspěch	39
Tabulka 13: Kurz, který by připravil na edukaci seniorů	40
Tabulka 14: Nadstavbové zapojení absolventů Vašich kurzů	40
Tabulka 15: Práce se seniory s postižením / znevýhodněním	41
Tabulka 16: Práce se zpětnou vazbou přímo v kurzu	41
Tabulka 17: Metody a formy výuky	42
Tabulka 18: Předmět (kurz), který je lektorován a naplněnost kurzu.....	42
Tabulka 19: Délka trvání kurzu	43
Tabulka 20: Prostory určené k realizaci	43
Tabulka 21: Podklady, pomůcky, technika / technologie určené pro seniory	44
Tabulka 22: Výstup z kurzu / kurzů.....	44
Tabulka 23: Problémy / bizarnost v rámci realizace kurzu pro seniory	45
Tabulka 24: Příprava na realizaci lektorování	45
Graf 1: Stav počtu obyvatel k 31. 12. 2017	27
Graf 2: Počet seniorů přihlášených do projektu „Třetí věk“ MKL.....	29

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AIVD ČR – Asociace institucí vzdělávání dospělých v České republice

AO – Autorizovaná osoba

A3V – Akademie třetího věku

BOZP – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

CŽU – Celoživotní učení

CŽV – Celoživotní vzdělávání

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

ČSÚ – Český statistický úřad

EQF – European Qualification Framework (Evropský rámec kvalifikací)

ESF – Evropský sociální fond

EU – Evropská unie

IVP ČZU – Institut vzdělávání a poradenství při České zemědělské univerzitě

MKL – Městská knihovna Louny

MKM – Městská knihovna Most

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT ČR – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

NSK – Národní soustava kvalifikací

NSP – Národní soustava povolání

NÚV – Národní ústav pro vzdělávání

OP – Operační program

OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení

PSSZ – Pražská správa sociálního zabezpečení

U3V – Univerzita třetího věku

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Různé pohledy na stáří a stárnutí

Příloha 2: Fáze přípravy a adaptace na důchod a další souvislosti s důchodem
související

Příloha 3: Pracovní činnosti lektora dalšího vzdělávání a jeho odborné dovednosti

Příloha 4: Historie města Loun

Příloha 5: Městská knihovna Žatec a Městská knihovna Most

Příloha 6: Otázky k rozhovoru s lektory v projektu „Třetí věk“ (MKL)

Příloha 7: Otázky k rozhovoru s ředitelkou v projektu MKL

Příloha 8: Přepis rozhovoru s externí lektorkou MKL

Příloha 9: Přepis rozhovoru s interním lektorem MKL

Příloha 10: Přepis rozhovoru s externím lektorem MKL

Příloha 11: Přepis rozhovoru s ředitelkou MKL